

Сергій ЮРІЙ
Андрій КРИСОВАТИЙ

ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА ТА ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Резюме. Розглянуто основні аспекти фіскальної політики і податкового регулювання в країнах Європейського співтовариства. Акцентовано увагу на аналізі податкових структур Німеччини, Франції, Італії, Англії, Данії, Ірландії, Бельгії. Для прискорення інтеграції України в Європейське співтовариство розглянуто можливості використання в нашій державі світового досвіду фіскального адміністрування.

Ключові слова: фіскальна політика, податкове регулювання, податкова система, податкові реформи, фіскальне адміністрування, податкова гармонізація, уніфікація податкової бази, податки на доходи, податки на споживання.

Стратегічний курс реформ в Україні та інтеграція її в Європейське співтовариство будуть пов'язані із соціально зорієнтованою ринковою економікою. З одного боку, такому типові господарювання мають бути притаманні плюралізм форм власності та розвинена система ринкових відносин, з іншого – певна міра участі держави у забезпеченні ефективності економіки, регулюванні доходів населення та зайнятості, формуванні умов, що забезпечують задоволення соціально значущих потреб усього населення (освіта, охорона здоров'я, культура).

Вивчення світового досвіду фіскальної політики і податкового регулювання є – необхідна умова побудови ефективної системи оподаткування в Україні. З другого боку, ознайомлення з податковими системами провідних країн з ринковими умовами господарювання дає правильні орієнтири для організації бізнесу в сфері зовнішньоекономічної діяльності та підготовки фахівців з Європейських студій.

Важливою характеристикою сучасних податкових систем є їхня структура: співвідношення прямих і непрямих податків. У США, Японії, Англії переважають прями податки, у Франції – непрямі. Німеччина – Італія мають досить урівноважену структуру. Існує закономірна залежність у співвідношенні прямих і непрямих податків та життєвого рівня, досконалості механізму справляння податків, рівня податкової культури. Зміна співвідношення прямих і непрямих податків на користь перших стала результатом підвищення податкової культури, орієнтованості західних суспільств на соціальний компроміс. У Франції і Німеччині непрямі податки традиційно відіграють значну роль. Значні масштаби непрямого оподаткування у Франції зумовлені також особливостями соціально-економічної політики, спрямованої на стимулювання за допомогою податків господарської діяльності. Це потребує застосування широкого спектру пільг для корпорацій та розв'язання найважливіших соціальних проблем, що зумовлює застосування значних пільг щодо особистого прибуткового оподаткування (у Франції податковий податок сплачують лише 52% платників). Значна роль непрямих податків викликана також їх високою фіскальною ефективністю і використанням їх для збалансування місцевих бюджетів (Німеччина).

Податкові реформи останніх років адекватно враховують усі проблеми фіскального адміністрування. Зокрема, реформа особистого прибуткового податку включає: розширення бази оподаткування; перебудову ставок; однорідніший режим оподаткування різних джерел доходу. Реформа податків з доходів компаній включає зменшення податкових пільг і податкових ставок. Важлива риса багатьох реформ – підвищення ролі ПДВ.

Досить цікавими є підходи до уніфікації оподаткування в Європейському співтоваристві. Європейське співтовариство (ЄС), або так званий "спільний ринок" – об'єднанням держав, які прагнуть до політичної та економічної єдності при частковій відмові від своїх національних

Юрій Сергій Ілліч, докт. екон. наук, професор. Тернопільська академія народного господарства, Україна.

Крисоватий Андрій Ігорович, канд. екон. наук, доцент. Тернопільська академія народного господарства, Україна.

суверенітетів. Цілі, заради яких об'єдналися ці країни, зводяться до створення митного союзу в межах даного співтовариства, формування спільного ринку робочої сили, послуг та капіталів, проведення єдиної торгової політики щодо інших країн, утворення економічного і валютного союзу та проведення спільної політики в галузі сільського господарства й транспорту, зближення економічного законодавства учасників. В основі цих цілей лежить прагнення даних країн розширити ринки збуту й територіальну сферу своєї діяльності, що дасть змогу значно збільшити економічну могутність.

Угрупування країн учасниць ЄС завоювало міцні позиції на світовому ринку. На них припадає понад 40% промислового виробництва, 50% експорту, 30% прямих зарубіжних інвестицій розвинутих країн.

До 1970 р. кошти Спільного ринку формували за рахунок коштів бюджетів країн-членів ЄС. З квітня 1970 р. спільний ринок оперує власними коштами, незалежно від бюджету країн, що до нього входять. За підсумками Маастріхтської угоди було створено Європейську Фінансову Раду як прообраз Європейського Центрального банку.

Власні кошти ЄС складаються з:

- ввізного мита, що компенсує різницю в цінах на товари, які імпортують ззовні співтовариства;
- відрахувань за цукор (близько 7% загальних доходів);
- мита за Загальним митним тарифом, за винятком мита Європейського об'єднання вугілля і сталі (у 1986 р. – 24,3% загальних доходів);
- певної частки відрахувань від податків на додану вартість (близько 2,6%) доходів.

Сума податкових надходжень у бюджет ЄС у 1989 р. становила \$48,8 млрд. – 2,6% від загальної суми податкових надходжень у всіх країнах ЄС.

У 1988 р. було прийнято на Раді глав держав урядів країн-членів нову систему фінансування Спільного ринку. В відповідно до цієї системи на кошти бюджету ЄС виділяють 1,2–1,3% валового суспільного продукту всіх держав, що відповідає значному (майже 20%) збільшенню бюджету даної організації.

Систему оподаткування і витрат бюджету, яку практикують у країнах ЄС, можна назвати скоріше скоординованою відповідно до інтересів кожної держави, ніж уніфікованою, але її головна перевага в тому, що вона відповідає інтересам країн-членів. Податкові системи країн з розвинутою ринковою економікою складаються під дією різних економічних, політичних і соціальних умов. Великий вплив на них має податкова політика, за допомогою якої держава вирішує різні питання: заохочення внутрішнього споживання або, навпаки, його обмеження, стимулювання інновацій, інвестицій у загальному плані, а також за пріоритетними галузями та регіонами, заохочення експорту, розвиток економічної та соціальної інфраструктури тощо. Податкові системи суттєво відрізняються за набором податків, їх структурою, способом справляння, ставками, фіскальними повноваженнями, податковими пільгами. До загальних рис податкових систем належать: пошук шляхів підвищення податкових доходів держави; побудова податкової системи на базі загальноприйнятих принципів економічної теорії про рівність, справедливість і ефективність оподаткування.

Податкові системи не є оптимальними, що дало привід економістам і соціологам розробити ряд вимог до створення оптимальнішої системи:

- розподіл тягаря податків має бути рівномірним: кожен сплачує свою “справедливу частку”;
- податки не повинні впливати на прийняття суб'єктами економічних рішень, чи такий вплив має бути мінімальним;
- у тих випадках, коли перед податковою політикою поставлені інші цілі (наприклад, заохочення інвестицій) необхідно звести до мінімуму можливе порушення рівноваги між соціальною справедливістю та економічною ефективністю;
- податкова структура має сприяти стабілізації економічного зростання;
- вона повинна бути зрозумілою для платника, а управління нею – справедливим, заснованим на законах;
- витрати на управління податковою системою мають бути мінімальними.

В 1986 р. країни ЄС підписали єдиний європейський акт і прийняли зобов'язання про створення єдиного внутрішнього ринку. Це означає відміну будь-яких бар'єрів, уніфікацію правил, зближення законодавства, зміцнення валютного співробітництва і життя необхідних

заходів, що повинно привести до вільного руху товарів, послуг, людей та капіталів і створило для всіх учасників інтеграції рівні умови конкуренції в усіх сферах діяльності. Завершення створення єдиного внутрішнього ринку передбачає об'єднання національних ринків, перетворення їх у Спільний ринок з 320 млн. споживачів, створення умов для розширення й динамічного розвитку ринку, забезпечення його гнучкості для використання людьми матеріальних і фінансових ресурсів.

Прагматизм фіскального адміністрування в країнах ЄС можна розділити на дві групи:

- 1) ті зміни, які потрібно здійснити, щоб вирівняти "ігровий майданчик";
- 2) податкові наслідки пристосування ЄС до національних можливостей і ризиків.

Значення податкового фактору збільшується в результаті уникнення нефіскальних бар'єрів, яке буде мати вплив на економічну поведінку компаній і змінить податкові умови їх діяльності.

Податкові системи країн ЄС сильно диференційовані й відрізняються за багатьма параметрами (податкова база, ставки, типи податків). Гармонізація податкових систем ставить завдання ліквідації національних відмінностей у ціні, заробітній платі, соціальному страхуванню і рівню заощаджень. Аналіз даних про податки ЄС свідчить:

1. Частка податків у ВВП неоднакова: найбільша в Німеччині й Франції (понад 40%), найменша в Греції (26–28%);

2. Неоднакове співвідношення між прямими і непрямими податками та внесками на соціальне страхування. Найнижча вага прямих податків у Франції, найвища – в Нідерландах, Великобританії, Данії; внески на соцстрах у Франції та Італії – 35–43%; Великобританії 17–20%; Данії 4–6% загальної суми податкових надходжень;

3. Рівень оподаткування на душу населення у Франції та Німеччині в 2 — 2,2 раза вищий, ніж в Італії.

На практиці гармонізація в податковій сфері реалізується набагато повільніше і важче, ніж запланували засновники "Єдиної Європи", оскільки країни-учасники не бажають поступатися суверенними правами держави щодо стягування податків і розпорядження ними. Прийняті чи запропоновані на розгляд Ради ЄС заходи зачіпають усю податкову структуру і податкові бази, ставки ж залишаються в компетенції національної влади. Зусилля органів ЄС сконцентровані на двох основних напрямках – гармонізація ставок ПДВ і впровадження акцизних зборів; уніфікація податків на доходи від цінних паперів і банківських вкладів.

Питання податкової гармонізації в ЄС звичайно пов'язують з кроками щодо зближення системи ПДВ й акцизів. Хоча з часом потрібно стане гармонізація прямих податків на доходи компаній. У цій сфері зроблено багато пропозицій, але процес відстає від прогресу в створенні уніфікованої системи ПДВ і митних зборів.

Створення митного союзу загострило конкурентну боротьбу за ринки збуту всередині ЄС. Відміна мит, які для ряду товарів були протекціоністськими, порушили економічну структуру і господарські зв'язки всередині національних господарств.

Зміна ділової конкуренції на ринку може сама собою викликати зближення податкових систем. Поряд з уніфікацією податкової бази оподаткування компаній і податкових ставок гармонізація повинна поширити і на такі сфери, як оподаткування операцій з цінними паперами. Діюча податкова система є важливим елементом у процесі прийняття ділових рішень, якщо при їх прийнятті необхідно враховувати податкове законодавство кількох країн, то податкові умови набувають невизначеного характеру, а оцінка податкових зобов'язань стає дуже складною. Невизначення в податковій політиці посилюється тими процесами, які відбуваються в міжнародних масштабах (посилення боротьби з податковими зловживаннями в рамках податкових угод про уникнення подвійного оподаткування, законодавчі кроки щодо обмеження діяльності податкових схованок, міжнародне співробітництво в податкових питаннях – положення про взаєморозуміння в податкових угодах; Конвенція ОЕСР про взаємодопомогу і попередження уникнення від сплати податків).

"Неможливо підтримати ефективну конкуренцію на Спільному ринку при збереженні відмінностей у справлянні непрямих податків", – відзначено в документах ЄС з кінця 1980–х рр. Водночас питання про зближення ставок непрямих податків як необхідна умова відміни фіскальних кордонів є найбільш дискусійним. Пропозиції Комісії з непрямих податків можуть бути здійснені тільки за одногосної згоди всіх.

Найсуттєвішими є зміни в системі ПДВ, який замінює серію інших непрямих податків. З 1977 р. ПДВ розраховують в ЄС за єдиною системою, хоча зберігалася значна диференціація за кількістю ставок і за їх рівнем. Величина ПДВ коливається від 38% на деякі предмети розкоші в Італії до 0% на товари першої необхідності у Великобританії. В Білій Книзі (1987 р.) Комісії з бюджету ЄС запропонований комплекс заходів щодо зближення ставок ПДВ і акцизів країн-учасниць у рамках програми створення єдиного ринку. Пропозиції комісії щодо ПДВ включають три основних компоненти:

- відміна оподаткування імпорту і використання нульової ставки при експорті;
- зближення рівня ставок;
- створення системи клірингових розрахунків. Пропонуємо ввести систему з двох ставок: пільгова ставка 4–9% і підвищена ставка в межах 14–20% на паливо, тютюн, алкоголь. Перехід на дві ставки і перегрупування товарів та послуг викличуть зростання цін на одні товари і зниження на інші. З одного боку, уніфікація ПДВ має велике значення для уникнення фіскальних границь і забезпечення надійного джерела власних доходів бюджету ЄС, з другого боку, вона пов'язана з подоланням великих відмінностей і національних особливостей, ущемлення самостійності країн; зачіпає процес формування державних податкових доходів. Тому виникають протиріччя між вимогами економічної інтеграції і небажанням поступитися національним інтересам.

Відхилення ставок податку на 5 пунктів не має суттєвого впливу на конкуренцію між сусідніми країнами. В умовах ЄС для вільної дії ринкових сил достатньо обмежити відхилення на 2,5 пункта. Наприклад, якщо середня ставка податку на товар становить 16,5%, в країнах-учасниках може одночасно діяти до 5 різних податкових ставок.

Крім цього, було передбачено зміну механізму дії ПДВ. В світовій практиці непрямі податки стягують на основі двох принципів: принципу країни виникнення і принципу країни призначення. Згідно з першим, податки стягують при експорті, й вони надходять у бюджет країни-виробника. При використанні другого принципу ПДВ справляють на стадії реалізації незалежно від місця виробництва товару. В цьому випадку використовують митне регулювання, тобто, стягуючи податок з імпортованих товарів, компенсують його експортерам. Однак при цьому порядку розрахунків деякі країни можуть отримувати штучний прибуток. Це рівносильно введенню таємних митних бар'єрів і субсидуванню експорту, що є порушенням правил ЄС. Перехід на принцип країни виникнення в торгівлі товарами власного виробництва тісно пов'язаний з відміною митного контролю на внутрішніх кордонах Союзу (система переміщення товарів всередині ЄС аналогічна тій, яка існує на території окремої країни).

У своїй програмі Комісія з бюджету ЄС зробила акцент на скорочення кількості національних ставок ПДВ, а не на ідентифікацію їх абсолютних значень. Пропозиції Комісії з бюджету ЄС викликали сильну реакцію національних адміністрацій і приватного бізнесу. У випадку реалізації даної директиви багато країн зіткнулись би з великими проблемами бюджетного та економічного характеру. Данія і Ірландія ризикують втратити значну частину своїх податкових надходжень, а Люксембург міг би втратити багато фірм. Для фірм нижчі ставки сприяють розширенню ринків збуту; зміна ставок змінює фінансові потоки міжфірмових зв'язків, тому вони пропонують встановити єдині ставки.

У травні 1989 р. Комісія з бюджету ЄС рекомендувала єдину ставку – 15%, надавши країнам ЄС право самим встановити графік її впровадження і зберігати нульові ставки. В грудні 1991 р. Рада міністрів ЄС затвердила кінцевий проект. Відповідно до нього з 1.01.93 р. почався перехідний період, протягом якого митні податкові бар'єри будуть ліквідувати. Повна реалізація заходів Білої книги у податковій сфері відкладена.

Щодо гармонізації акцизних зборів, то комісія пропонувала уніфікувати ставки акцизів, гомто провести радикальні зміни всієї системи оподаткування, що приведе до суттєвих змін у державних доходах і дасть значні соціально-економічні результати.

Крім гармонізації непрямих податків, не менш важливе значення має і регулювання прямих податків. Вільний рух капіталів вимагає прийняття всіма країнами такої системи прямого оподаткування, яка б забезпечила однаковий податковий підхід до підприємницької діяльності, до доходів від банківських вкладів і цінних паперів на всій території ЄС. Дана проблема безпосередньо пов'язана з лібералізацією руху капіталів і створенням єдиного фінансового простору. Це передбачає повну свободу фінансових послуг, вибору місця розташування фінансових структур, вкладення капіталу й отримання кредиту в будь-якій

валюті ЄС. Приватним фірмам ЄС це відкриває додаткові можливості для розширення джерел фінансування, зниження фінансових витрат, підвищення мобільності на ринках капіталів. Усе це сприятиме зміцненню промислової бази ЄС.

Але при збереженні сьогоднішніх відмінностей в оподаткуванні та регулюванні фінансової діяльності об'єднання ринків і капіталів ЄС може викликати серйозні диспропорції в їх русі. Так, у Бельгії і Франції доходи за облігаціями оподатковують 25% податком, в Ірландії—35%. Гармонізація податків на доходи від фінансової діяльності спрямована на оптимізацію структури інвестицій у рамках ЄС. Пропозицію Комісії з бюджету ЄС встановити єдиний податок на доходи від вкладів і облігацій у розмірі 15% і посилити контроль за його сплатою відкинули Люксембург, Великобританія, Німеччина. Тому Комісія обмежилася координацією дій податкових служб у галузі обміном інформацією.

Далекі від гармонізації і справляння податків з корпорацій і значні відмінності як у системах таксації, так і рівня ставок.

Залежно від об'єкта оподаткування, чисті доходи, які обкладають корпоративним податком у країнах з розвинутою ринковою економікою, розподіляються на такі види:

1. Звичайні доходи – прибутки, які отримують суб'єкти господарювання від основної статутної діяльності. В більшості країн ЄС їх оподатковують за пропорційними ставками.

2. Капіталізовані доходи – доходи, що формуються в результаті перерозподілу та продажу матеріальних і нематеріальних активів фірм, які перебували на балансі не менше 6 місяців. Ставки податку на капіталізовані доходи в країнах ЄС суттєво відрізняються, причому в одних країнах ставки корпоративного податку на такі доходи дещо вищі від ставок податку на звичайний дохід, а в інших – навпаки. В більшості країн-членів ЄС до складу капіталізованого доходу включають і доходи від приросту капіталу.

3. Дивідендний дохід – дохід від володіння акціями інших акціонерних товариств та корпорацій. Щодо оподаткування дивідендного доходу, в країнах Європейського співтовариства існує чотири варіанти комплексного підходу до справляння корпоративного податку:

- класична система оподаткування – передбачає загальний підхід до оподаткування чистих доходів корпорацій, незалежно від напрямків розподілу прибутків на нерозподілену і на частину, які розподіляють для виплати дивідендів. Дана система є досить простою, але містить один суттєвий недолік – подвійне оподаткування дивідендів;
- розподільне оподаткування прибутків, які розподіляються для виплати дивідендів та прибутків, що не розподіляються і поповнюють власні активи корпорацій;
- система пониження ставок оподаткування на рівні акціонерів. При такій системі акціонери, які отримують дивіденди або повністю звільнюються від сплати корпоративного податку на дивідендний дохід, чи податок, який сплачують акціонери, зараховують при сплаті податку, нарахованого із загальної суми прибутку;
- система повного звільнення прибутків, які розподіляють для виплати дивідендів, від корпоративного податку.

ЄС стоїть перед дилемою вибору між заліковою і класичною системами оподаткування компаній (класична – подвійне оподаткування прибутків компаній та дивідендів за однаковою ставкою). Нідерланди і Люксембург використовують класичну систему; Бельгія, Данія, Ірландія, Великобританія – залікову, за якої авансовий податок, що його сплачує компанія, зменшує особисте оподаткування акціонерів; Німеччина і Франція – систему подвійних ставок, за якої розподілений прибуток оподатковують меншим податком, ніж нерозподілений.

Першопочатково Комісія з бюджету ЄС виступала за введення напівзалікової системи, що передбачає часткове уникнення подвійного оподаткування дивідендів шляхом надання податкової знижки акціонерам. Нині Комісія з бюджету ЄС виступає за введення повної залікової системи, яка більше підходить для забезпечення вільного руху капіталу. Проект директиви про організацію податкової системи обкладання компаній був опублікований у 1995 р. (ставки 45–55%), але він не отримав достатньої підтримки і не реалізований досі.

Першочергове значення мають і питання гармонізації податкової бази та податкових ставок. Кожна країна нині самостійно вирішує питання про визначення податкової бази і податкової ставки. Існує велика різноманітність податкових ставок і видів податків. Податкові ставки в країнах ЄС коливаються на рівні 36% при 33% у Великобританії і 50% у Німеччині.

Податки в країнах ЄС можна поділити на такі види:

- національні чи федеральні податки (ставки від 35 до 50%);
- місцеві податки (в деяких країнах 6–20%);
- податок на ринкову вартість капіталу.

Спостерігається тенденція до зниження ставок оподаткування компаній і можливо вдасться встановити єдину прийнятну для всіх країн ставку.

Уніфікація податкової бази – уніфікація правил визначення прибутку підприємства, що підлягає оподаткуванню і введення єдиних правил обліку, в результаті члени ЄС не зможуть використовувати податкове стимулювання шляхом різних підходів до визначення податкової бази.

Амортизаційні відрахування: в запропонованих правилах прискорена амортизація стане неможливою, а період податкового списання стане рівним періоду економічного списання. Це суттєво обмежить податкове стимулювання деяких галузей і регіонів, знизить інвестиції. Доходи і збитки від капіталу, що підлягають оподаткуванню, слід обчислювати як різницю між реальною вартістю активу і його вартістю за податковим балансовим звітом. Доходи від капіталу підлягають оподаткуванню на прибуток підприємства, збитки вираховують з прибутку. Товарно-матеріальні запаси оцінюють індивідуально за їх купівельною ціною чи за витратами виробництва. Вирахуванню з прибутку підлягають тільки ті витрати, які об'єктивно пов'язані з діяльністю підприємства і ведуть до створення доходу, які оподатковують. Збитки, зазначені в поточному фінансовому році, можуть бути за вибором підприємства компенсовані за рахунок прибутку одного чи трьох попередніх фінансових років або за рахунок прибутку наступних фінансових років. Пропонують ввести єдину залікову систему оподаткування, єдині ставки податку на розподілений і нерозподілений прибуток, а також додаткову знижку. Податок з дивідендів встановити не більше 25%.

В ЄС існувала проблема транснаціональних компаній (подвійне оподаткування). У липні 1990 р. в ЄС були прийняті важливі рішення для уникнення податкових бар'єрів на шляху транснаціональної діяльності західноєвропейських компаній. Це директива про єдину систему оподаткування материнських фірм і їх філіалів, конвенція про уникнення подвійного оподаткування прибутку асоційованих підприємств. У цих документах містяться загальні обов'язкові правила, яких країни-учасниці повинні дотримуватися при стягуванні податків із вказаних компаній. Національні податкові відомства повинні або звільнити від оподаткування величину прибутку, яку переказують в іноземну компанію філіалами, розміщені на їх території, або враховувати податки, що їх сплатили ці філіали, при оподаткуванні материнської компанії. Західноєвропейські фірми надають велике значення угоді, досягнутій у цих питаннях на рівні ЄС. Директива щодо оподаткування транснаціональних об'єднань, яка дозволила би компаніям компенсувати втрати філіалів в одній країні прибутками в іншій, зустріла опір з боку країн-учасниць. Це було зв'язано з тим, що у різних державах податки з корпорацій мають різну питому вагу в бюджеті (в Ірландії – 2% бюджетних доходів; Великобританії – 11%, Люксембурзі – 17%).

Згідно з Єдиним Європейським актом, рішення із податкових питань повинні приймати одногласно, а після 1999 р. здійснено запуск єдиного економічного, валютного і політичного союзу.

Повна гармонізація прямих податків передбачає вирішення таких питань: співвідношення між акціонерним капіталом і залученими коштами, оподаткування процентів; облік нематеріальних активів. Досягнення головної мети гармонізації прямих податків – уніфікований підхід до визначення податкової бази – пов'язані з великими труднощами, які визначені широким діапазоном відмінності національних інтересів, внутрішніх потреб, умов і обставин. Однак країни ЄС повинні вирішувати дані питання, бо не вдасться створити єдиний ринок. Стратегія в сфері оподаткування ЄС має за мету:

- сприяти підвищенню конкурентоздатності європейських фірм на світовому ринку;
- забезпечити податковий нейтралітет на рівні ЄС і не допускати дискорупцій;
- удосконалити національні податкові законодавства, щоб зробити їх відкритішими, простішими, стабільнішими.

До середини 1980-х років податкові заходи ЄС проводили в основному з метою уникнення порушень у торгівлі між країнами-членами. Тепер політика ЄС спрямована на подолання фіскальних кордонів, проблем щодо фінансування бюджету і координації бюджетної

політики. Фінансування бюджету ЄС за рахунок податків потребує обов'язкової гармонізації сфери оподаткування для забезпечення відносної рівності внесків кожної країни.

Податкова інтеграція вимагає встановлення єдиного рівня податків відносно Податкова інтеграція вимагає встановлення єдиного рівня податків щодо системи мікроекономічних показників, єдиного співвідношення між прямими і непрямими податками та внесками на соціальне страхування (це впливає на рівень зовнішньоторгових цін: створюється стан, за якого конкурентна здатність товарів країн з низькою часткою непрямих податків підвищується). Союз ще не досягнув значних успіхів у сфері гармонізації податків, хоча цей процес уже давно має закріплену договірну основу.

Європейські країни як повноправні члени ЄС беруть активну участь у виробленні спільних рішень та компромісів у сфері оподаткування, і їх податкові системи повинні зазнати значних змін (у т. ч. не вигідних для уряду і компанії) під впливом інтеграційних процесів в Європі. Але процес інтеграції вже не зупинити, хоча заходи у сфері податків здійснюються повільно, що пов'язано з труднощами процесу пристосування економіки країн-членів одна до одної, боротьбою за ринки і небажанням поступатись своїм суверенітетом. Створення спільного ринку дало змогу країнам-членам ЄС зайняти чільне місце у світовій економіці. Ї дозволило залагодити деякі незручності та бюджетні втрати ряду країн, яких вони зазнають внаслідок уніфікації податкових систем.

Література

1. Мещерякова О. Налоговые системы развитых стран мира. – М.: "Правовая культура", 1995.
2. Отчет о мировом развитии, 1997: Государство в меняющемся мире: Пер. с англ. – М.: Прайм - ТАСС, 1997. – VIII – 305 с.
3. Юткина Т. Ф. Налоги и налогообложение. – М.: Инфра-М, 1999.
4. Lexicon of Terms and Concepts in Public Administration, Public Policy and Political Science. – Kyiv: Osnovy Publishers, 1994. – 441 p.
5. World Tax Reform. Case Studies of Developed and Developing Countries/ Ed. by M.J.Boskin, Ch.E.McLure.– San Francisco: ICS Press, 1990. – XIV. 332 p.